

PRASTARÉ ZASLÍBENÍ – NADĚJE PRO DNEŠEK

Kázání ze dne 25.4. 2021 – Kamil Vystavěl

Biblické čtení: Genesis 35,9-22

1. Požehnal Jákobovi

V hlavních rolích dnešního příběhu se postupně vystřídají tři členové velké rodiny. Začíná Jákob a stává se příjemcem požehnání: „*I ukázal se Bůh znovu Jákobovi, když přišel z Rovin aramských, a požehnal mu.*“ Co to ovšem je požehnání? Možná by se dalo říci, že požehnání je něco jako hezké přání – přeji ti, aby se ti dobře dařilo, přeji ti blaho. Požehnání je však víc než pouhé přání, které by se mohlo a taky nemuselo splnit. Slova požehnání někdy znějí skoro jako předvídání budoucnosti: tak a tak to s tebou bude. Jenomže kdo si troufne říct, že právě tak a ne jinak to bude? Požehnání je troufalé slovo.

V hebrejském slovníku píše jako český překlad slovesa B-R-K kromě „požehnání“ také „dobrořečení“, „chválení“ a „ocenění.“ Rozdíl je v tom, jestli se vztahujeme k minulosti nebo budoucnosti. Pochválit a ocenit lze toho, kdo něco dobrého již udělal, požehnat mohu člověku, kterého něco dobrého čeká. Ať tak či onak, vždycky jde o dobro: na dobré se zaměřovat, o dobrém mluvit, dobré připomínat, dobré očekávat, dobro chtít, přát a rozmnožovat.

1.1. Už ne Jákob, nyní Izrael

Dost teoretizování, poslechněme si raději konkrétně, jak Bůh Jákobovi žehnal. První část zní takto: „*Tvé jméno bylo Jákob; už nebudeš zván Jákob, tvé jméno bude Izrael.*“ Začíná se pěkně z gruntu – začíná se tu novým jménem. Jako kdyby v tom původním jménu bylo cosi negativního, něco co je třeba překonat, nebo pozměnit. Nezralý a lstivý Jákob uzrává, regeneruje do nové podoby, stává se z něj člověk hodný jména Izrael.

1.2 Společenství národů

A dobrořečení pokračuje: „*Já jsem Bůh všemohoucí. Plod' a množ se; vzejde z tebe národ a společenství pronárodů, i králové vzejdou z tvých beder.*“ Nikoli z úskočného Jákoba, nýbrž z Izraele bude z společenství národů. Bude jich hodně a budou si vzájemně rozumět. Vůbec to sousloví společenství národů se může zdát skoro jako protimluv. To přece dost dobře nejde, aby rozmanité národy tvořily společenství. Velcí zpravidla chtějí polykat ty malé a téměř každý národ by nejraději profitoval na účet ostatních. Může vůbec něco jako společenství a spolupráce mezi národy existovat? Možná se Pán Bůh při tom žehnaní nechal příliš unést a trochu přeháněl. Nebo druhá možnost je, že se z lidí a z národů může přece jen vyklubat něco a někdo lepší, tak jako z Jákoba se nakonec vyklubal Izrael.

1.3 Dal jsem a dám

Požehnání je pak uzavřeno slibem: „*Zemi, kterou jsem dal Abrahamovi a Izákovi, tu dám tobě; tvému potomstvu dám tuto zemi.*“ Slib země, slib místa příhodného k životu. Abraham v té zemi opravdu žil, přestože mu ze země zaslíbené nepatřilo víc než jeden kousek pole a jeskyně, kam pohřbil svoji manželku. Jákob je na tom stejně, taky mu ta země nepatří. Ale žije v ní, přijímá z jejích darů a věří, že ta země i její plody jsou darem od Boha.

2 Porod jako past

Nyní pokročme od Jákoba k druhé hlavní postavě, tou je Ráchel. Milovaná manželka, která dlouho nemohla mít děti. Dlouho a netrpělivě čekala, takže si na pomoc vzala svoji služku, která porodila několik dětí na místo Ráchel. Nakonec se přece dočkala se, měla syna jménem Josefa. A když ho porodila, zatoužila ještě po dalším potomku. Prosila, přála si, čekala a druhé dítě skutečně přišlo, jenže... Nechme zaznít příběh tak, jak byl zapsán: „*Potom z Bét-elu odtáhli. A když už byli nedaleko Efraty, Ráchel porodila; měla však těžký porod. Když těžce rodila, pravila jí porodní bába: "Neboj se, máš zase syna!" Ve chvíli, kdy umírala a život z ní unikal, pojmenovala ho Ben-óni (to je Syn mého zmaru), ale otec ho nazval Ben-jamín (to je Syn zdaru). Ráchel umřela a byla pohřbena u cesty do Efraty, což je Betlém.*“

Porod druhého dítěte se pro Ráchel stal doslova nastraženou léčkou, pastí. Bylo jí dáno přivést na svět syna, ale spolu s tím jí bylo dáno zemřít. Nebylo pomoci, nebylo cesty ven, bylo to hořké narození a zakalená radost. Z Jákoba vzejde četný národ, jeho vznik a existenci však napořád doprovází bolest, slzy, pasti a ztráty. Syn nemůže nahradit milovanou manželku, i když se jí podobá.

3. Dva památníky

Pisatel tohoto příběhu byl realista, neretušoval, nepřikrašloval. A tak se od něj dozvídáme mnohé – dobré i špatné, hřejivé i smutné zprávy. K lidem přichází Bůh, dobrořečí a obdarovává. K lidem přichází smrt, neříká nic a odnímá. Jedno po druhém, jedno vedle druhého, obojí k tomu příběhu patří. Bůh a smrt. Dobro a nicota. Požehnání i pohřbívání.

Dvakrát za sebou Jákob stavěl kamenný památník. Poprvé, když ho v Bét-elu navštívil Hospodin. Podruhé, když na cestě do Betléma polapila jeho manželku smrt. Ty památníky vyznačují, že se stalo něco zásadního, vyznačují zářezy do běhu života. Ale také možná ty památníky jsou znamením, že obojí jsou neodmyslitelné a nezměnitelné součásti života Jákoba – života Izraele – života Božího lidu. Byl obohacen, byl ochuzen, byl posílen, byl zasažen. Nic z toho nezapomenul a postavil památníky, které to připomínají těm, kdo přicházeli po něm. Jákob to vše přijal, a proto mohl jít dál.

4. Prvorozený Rúben

A zbývá ještě třetí postava příběhu. Na kratičkou chvíli se v hlavní roli ocitá Rúben, syn Jákoba a jeho další manželky jménem Lea. Rúben byl prvorozený, podle zvyklostí měl být tím nejvýznamnějším ze všech dětí. A zrovna on provedl cosi šeredného - cituji: „*Když Izrael přebýval v oné zemi, šel Rúben a ležel s ženinou svého otce Bilhou. Izrael se o tom doslechl.*“ Pro upřesnění doplníme, že Bilha bývala onou služkou zemřelé Ráchel a před mnoha lety jí posloužila jako náhradní matka, když Ráchel sama vlastní děti neměla.

Můžeme konstatovat, že vypravěč opravdu neretušoval. Můžeme také konstatovat, že v dobách praotců víry měl Boží lid k morální čistotě hodně daleko. Někdo si myslí, že se prý dříve více dbalo na dobré vychování, děti si nedovolily to, co si dovolují dnes a tak z nich vyrostli spořádanější lidé. No nevím. V tomto příběhu máme příklad toho, že minulé časy bývaly asi hodně různé a že vždycky na lidi působily pudy a síly, jež nebylo a není snadné ovládnout.

5. Naděje staré a nové smlouvy

Na konec se ještě jednou vraťme k Božímu požehnání pro Jákoba. Zatímco velikonoční evangelium nám nabízí naději vzkříšení, Jákobovi dané sliby a naděje jsou už na první poslech něco docela jiného. Jákob slyšel, že bude mít množství potomků a že jeho potomstvo budou mít na světě místo k pokojnému životu. Naděje Starého zákona je, zdá se, trochu jiná, než naděje Nového zákona. O co se hraje v životě mém a tvém – spíše o osobní budoucnost, o to, co bude se mnou a s tebou? Nebo spíše hrajeme o budoucnost společnosti, do níž patříme, o budoucnost našeho rodu, našeho národa, o budoucnost lidstva? Nebo se hraje o obojí?

Jákob neboli Izrael uslyšel a přijal naději pro společenství lidí. Ostatně jeho rodině opravdu reálně hrozilo, že z ní časem nic nezůstane. V jeho vlastním domě rozhodně nepanovala harmonie: jeho manželky bývaly rozhádané (viz Gn, kap. 30); jeho synové byli schopní kdečeho (např. Rúben) a stáli někdy navzájem proti sobě (viz Gn 37), dva z nich dokonce Jákobovu rodinu přivedli málem do války se sousedy (viz Gn, kap. 34). Místní starousedlíci by ho jednoho dne klidně mohli přestat Jákobovu společnost tolerovat. Izrael by snadno mohl přestat existovat. A do této nejisté situace zaznělo zaslíbení, že jeho rod a národ má budoucnost.

Doba 21. století se jeví neméně vratká – budoucnost rodin, národů i budoucnost celosvětové lidské společnosti je nejistá. A proto jsem vděčný za naději danou Jákobovi a spolu s ním chci doufat, že moje děti a jejich děti budou mít místo k pokojnému životu. Chci doufat, že mezi národy světa může existovat společenství, ne jen boj, ne jen napjaté příměří, nýbrž skutečné společenství. Chci doufat podobně jako Jákob, chci mít naději Starého zákona a Staré smlouvy. A myslím, že nová smlouva smlouvu starou neruší. Ježíš přece nepřišel Zákona a Proroky zrušit, nýbrž naplnit (viz Mt 5,17).